

Sprawozdanie z III Ogólnopolskiej Konferencji „Nauki społeczne i humanistyczne – zakres współpracy na rzecz poprawy monitorowania potrzeb i zjawisk na rynku pracy”, Katowice, 8 kwietnia 2016

Agata Opolska-Bielańska

Na początku kwietnia Zakład Psychologii Pracy i Organizacji Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego zorganizował ogólnopolską konferencję. Dotyczyła ona trudności i poprawy monitorowania potrzeb i zjawisk na rynku pracy reprezentantów dyscyplin wchodzących w skład nauk społecznych i humanistycznych. Trzecie spotkanie naukowe odbyło się w nowoczesnym gmachu Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach. Było wynikiem priorytetów nowej perspektywy unijnej 2014–2020, która stwarza możliwości finansowania badań, podejmowania interdyscyplinarnej współpracy naukowej i szansę wymiany myśli badaczy zainteresowanych zmianami na rynku pracy zachodzącymi we współczesnym świecie. Z uwagi na specyficzny i wąski obszar zagadnień spotkanie zostało wyodrębnione jako osobne, zamknięte przedsięwzięcie.

Organizatorki konferencji – dr Marta Stasiła-Sieradzka i dr hab. Małgorzata Dobrowolska – po powitaniu prelegentów i gości zwróciły uwagę na cykliczność konferencji oraz aktualną problematykę poruszaną podczas tych spotkań jako możliwość wymiany wiedzy, doświadczeń i zapoznania się z badaniami prowadzonymi na obszarze całej Polski.

Merytoryczną część konferencji zapoczątkowało wystąpienie prof. dr hab. Anny Wziątek-

-Staśko (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej) pt. *Wymiar urlopu macierzyńskiego po nowelizacji jako determinanta modelu kariery zawodowej kobiet we współczesnym biznesie*. Zaprezentowano w nim wyniki badania, które dotyczyło zmian, jakie zaszły w firmie podczas urlopu macierzyńskiego respondentek. Prelegentka zwróciła uwagę na fakt, że kobiety na wyższym stanowisku pracy oraz z wyższym stopniem naukowym w stu procentach wracają na to samo stanowisko. W przypadku kobiet zatrudnionych na innych stanowiskach frekwencja wynosiła 60 proc. Podobna sytuacja kształtuje się w sektorze wynagrodzeń. Prelegentka wskazała, że można polegać zawodowo na młodych matkach, ponieważ chętnie podejmują nowe wyzwania. Konkluzją wystąpienia było stwierdzenie, że roczna nieobecność kobiet w pracy nie wpływa w istotny sposób na ich sytuację zawodową, a zatem nie powinno być przeciwskazań do korzystania przez nie z urlopu macierzyńskiego, niezależnie od wieku i pełnionego stanowiska.

O znaczącej roli nauczyciela w przeciwdziałaniu bezrobocia mówiła dr hab. Beata Pitula (Uniwersytet Śląski). W referacie pt. *Rola nauczyciela w kształtowaniu przyszłej drogi zawodowej uczniów* określiła go jako mentora, który ma obowiązek kreować aktywność

uczniów, prezentować obecne trendy na rynku pracy, a także samemu się doskonalić, aby być rzetelnym przewodnikiem po rynku pracy dla młodych. Jak wskazują badania prowadzone przez prelegentkę, w praktyce, niestety, orientacja zawodowa jest prowadzona zaledwie na podstawowym poziomie. Nauczyciele rozumieją potrzebę realizacji treści zawodowych, jednak czas, jaki mają na wykonanie tego zadania, jest stanowczo niewystarczający. Trudności wynikają również z niedostatków ich wiedzy zawodowej, ponieważ często zostali wdrożeni w obowiązki bez odpowiedniego przygotowania. Dlatego konfrontacja z rzeczywistością bywa dla młodej osoby bardzo trudna i jest związana z brakiem właściwej oceny swoich umiejętności, skonfrontowanej z wymaganiami stawianymi przez pracodawców. Podsumowaniem było zwrócenie uwagi na konieczność odpowiedniego wsparcia dla nauczycieli i tworzenie możliwości praktyk dla uczniów.

Po wystąpieniu wywiązała się dyskusja wskazująca na potrzebę dofinansowania i rewitalizację tkanki społecznej, a zwłaszcza miast o największym odsetku degradacji gospodarczo-społecznej. Brak możliwości rozwojowych oraz horyzontów zawodowych wywołuje w mieszkańcach tych regionów frustrację, która z upływem czasu przeradza się w agresję, depresję i inne zaburzenia psychiczne. To coraz bardziej szerzące się zjawisko wymaga interwencji i wielu zmian na rynku gospodarczym.

Po gorącej dyskusji i zaplanowanej po niej przerwie głos zabrała dr Stasiła-Sieradzka (Uniwersytet Śląski). Tematem jej wystąpienia były *Podstawy wobec kariery prometeuszowej i kariery bez granic przedsiębiorców i pracowników najemnych w realiach polskiego rynku pracy*. Zaprezentowano w nim wyniki badań wskazujące na brak różnic pomiędzy osobami preferującymi style prometeuszowe w stosunku do grup badawczych. Obecnie 47 proc. Polaków zakłada własne firmy nie z przymusu, lecz jest to ich celowa i świadoma decyzja i działalność. Z kolei 63 proc. Polaków uważa, że własna

przedsiębiorczość to dobry wybór zawodowy, jednakże dostrzega się spadek tej tendencji. Może to być związane z faktem, że coraz więcej organizacji stwarza środowisko o cechach preferowanych przez pracowników, więc nie trzeba zakładać własnych firm, aby realizować swoje zamierzenia.

Nowe podejścia do badania etyki pracy to temat wystąpienia dr. Damiana Grabowskiego (Uniwersytet Śląski), który rozpoczął swoje rozważania od próby zdefiniowania etyki pracy. Prelegent zauważył, że definicji jest wiele, w zależności od badanego przedmiotu. Istotne jest zwrócenie uwagi na etykę podejścia człowieka do wykonywanej pracy, etykę zawodową, zestaw norm i zasad, wzorzec, jakim się posługujemy podczas wykonywania powierzonego zadania. Wskazał na potrzebę kształtowania zachowań pracowników na zasadach norm i wartości panujących w przedsiębiorstwach. W podsumowaniu podkreślił istotność jakości pracy w stosunku do samodoskonalenia, pracę zespołową jako możliwość wymiany doświadczenia i tworzenia kreatywnych pomysłów, dążenie do realizacji zadania w sposób wydajny i jakościowy, bezpieczeństwo pracy, a także otwartość na informację zwrotną.

Myśl dotyczącą etyki i odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw kontynuowała i rozbudowała dr Agata Opolska-Bielańska (Uniwersytet Warszawski). W wystąpieniu zatytułowanym *CSR – narzędzie przemian na rynku pracy* wskazała na oczekiwania i tempo przemian na rynku pracy, które wymuszają wprowadzanie zmian związanych ze społeczną odpowiedzialnością biznesu. Coraz częściej, oprócz aspektu finansowego, zwraca się uwagę na aspekt etyczny, społeczny i ekologiczny funkcjonowania przedsiębiorstwa. Dzięki temu firmy, odpowiadając na oczekiwania współczesnego społeczeństwa, poprawiają swój wizerunek. Angażując się w działalność CSR, organizacje utożsamiają pracowników z firmą, jednocześnie odpowiadając na oczekiwania interesariuszy. A porzucenie nastawienia wyłącznie na

zysk i dostrzeżenie nowych korzyści płynących ze społecznego podejścia do biznesu świadczy o wzrastającej świadomości społecznej.

Następnym zagadnieniem poruszonym podczas konferencji było *Pojęcie i sposób pomiaru gotowości pracowników wobec technologii*. Prelegentki – dr Małgorzata Chrupała-Pniak, dr Anita Pollak, dr Patrycja Rudnicka, mgr Agata Diec (Uniwersytet Śląski) poruszyły kwestie dotyczące technologii jako istotnego elementu przejawiającego się w każdej dziedzinie i wplatającego się w nasze życie zawodowe i prywatne. Wskazały, że technologia stanowi pomoc w rozwoju i źródło wiedzy, jak wykonać zadanie. Każda organizacja korzysta z technologii, nawet jeśli jest to wersja absolutnie podstawowa (mail, telefonia komórkowa itp.). Nowa technologia pomaga w zarządzaniu zmianą, jest stosowana podczas selekcji i rekrutacji, a także podczas analizy potrzeb szkoleniowych. W dalszej części prelegentki argumentowały *Psychologiczne aspekty kompetencji relacyjnej jako korelaty subiektywnego poczucia dobrostanu w pracy*. Określiły kompetencje relacyjne jako określone korzyści organizacji, ale jednocześnie stworzenie realnych wyzwań dla pracowników. Celem przeprowadzonych przez nie badań była operacjonalizacja psychologicznych aspektów kompetencji relacyjnej oraz zweryfikowanie tych związków z dobrostanem związku z pracą. Otrzymane wyniki wykazały dodatnią korelację pomiędzy kompetencjami społecznymi a zaangażowaniem w pracę, a także pomiędzy motywacją a zaangażowaniem w pracę oraz motywacją a stresem. Zauważono, że pomiędzy kooperacją opartą na zaufaniu a stresem zaszła ujemna korelacja. Po tej prelekcji zaproszeni goście oraz prelegenci przystąpili do dyskusji, dzieląc się swoimi spostrzeżeniami zawodowymi i życiowymi, które wskazywały na słusność i istotę zaprezentowanych badań.

Drugą część obrad zapoczątkowało wystąpienie zatytułowane *Praca studentów jako problem na styku systemu kształcenia i rynku pracy – wyniki badań*. Prelegentka dr hab. Izabela

Ostoj (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) poruszyła problem pracy studentów jako styku dwóch systemów – systemu kształcenia i rynku pracy. Grupą badaną byli studenci studiów stacjonarnych. Celem badania była identyfikacja potencjalnych korzyści z zagrożeniem związanym z łączeniem studiów stacjonarnych z pracą zarobkową z perspektywy przyszłej możliwości odnalezienia się absolwentów na rynku pracy. Po przeprowadzeniu badań okazało się, że więcej jak 50–60 proc. studentów pracuje, ale w zakresie niezwiązanym ze studiami. W 60 procentach przypadków respondenci wskazali, że praca raczej pozwala im na zdobycie umiejętności pomocnych na rynku pracy. Łączenie roli studenta i pracownika w większości przypadków stanowi problem, ponieważ brakuje czasu na naukę. Wnioski płynące z niniejszego badania wskazują, że znaczna część studentów nie pracuje w miejscach związanych z kierunkiem studiów, co wiąże się z niewielkimi szansami na zdobycie doświadczenia w wyuczonym zawodzie. Praca pomaga im w umiejętnościach poruszania się na rynku pracy, a więc nie jest pomostem do stałego zatrudnienia. Potrzeba więc systemowych zmian – płatne staże, studia dualne pozwalające pogodzić naukę z doświadczeniem zawodowym.

Jako druga w tej części konferencji wystąpiła dr Monika Dacka (Katolicki Uniwersytet Lubelski), prezentując wyniki badań, które stanowiły fundament do prelekcji zatytułowanej *Potrzeby i obszary zaangażowani osób w wieku średnim. Implikacje dla organizacji rynku pracy*. Autorka poddała wnikliwej analizie korzyści, jakie niesie zatrudnienie pracowników w wieku średnim. Konkluzja przeprowadzonych badań wskazywała na rangę pracowników zatrudnionych w wieku średnim. Ich doświadczenie, wiedza oraz posiadane umiejętności – zarówno merytoryczne jak i społeczne – stanowią cenny wkład w działanie firmy. Organizacje powinny tworzyć możliwości rozwoju pracowników w wieku średnim. Wzajemna współpraca zarówno pracowników młodych, jak i będących

w wieku średnim stanowi silny kapitał rozwojowy dla każdego przedsiębiorstwa, tak czasem niedoceniiany.

O nieetycznych zachowaniach w miejscu pracy mówiła dr Małgorzata Dobrowolska (Uniwersytet Śląski), poruszając w wystąpieniu pt. *Doświadczenie zachowań nieetycznych w miejscu pracy* takie problemy, jak mobbing, wyzysk, rasizm, presję statusu zawodowego oraz presję wieku. Wskazała na definiowalność tych zjawisk, ich istotę oraz aspekt społeczny. Celem wystąpienia było uwrażliwienie zarówno pracodawców, jak i pracowników na szerzące się coraz bardziej zagrożenia związane z psychicznym wykorzystywaniem pracowników.

Zagadnieniem poruszonym przez dr Magdalenę Ślęzyk-Sobol (Uniwersytet Wrocławski) było *Radzenie sobie ze stresem w elastycznych formach zatrudnienia*. Omówione zostały style kierowania: skoncentrowane na zadaniu, których zwolennicy stawiają czoła przede wszystkim zadaniom; skoncentrowane na emocjach, które w znacznej mierze dominują nad wykonywanymi zadaniami; skoncentrowane na unikaniu, w których zachodzi zjawisko unikania trudności, koncentracja na czynnościach zastępczych, a także poszukiwanie kontaktów towarzyskich jako bodźca zastępczego. Wyniki zaprezentowanych badań wskazały, że osoby młodsze są bardziej sfrustrowane i trudniej jest im się odnaleźć na rynku pracy aniżeli osobom starszym. Zostało to uargumentowane mniejszym doświadczeniem, zarówno zawodowym jak i życiowym, potrzebą mądrości życia zdobywaną latami oraz wytrwałością w działaniu większą u osób starszych, która lepiej pozwala sobie radzić z trudnościami.

Wystąpienie dr Ewy Flaszynskiej (Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie) zatytułowane *Profil pomocy dla osób bezrobotnych* pokazało kolejny istotny problem na rynku pracy. Prelegentka na przykładzie miasta stołecznego Warszawy zaprezentowała profil osoby bezrobotnej. Wskazała na istotność zawodu pośrednika pracy, którego zadaniem jest właściwe po-

kierowanie taką osobą, aby mogła ona osiągnąć status aktywnej zawodowo. Pośrednik pracy jest uznawany za doradcę klienta, który po rozmowie z osobą bierną zawodowo powinien określić profil bezrobotnego w trzech kategoriach: aktywny bezrobotny, bezrobotny wymagający wsparcia i bezrobotny z dala od rynku pracy. Istotne jest, aby rozmowa była przeprowadzona w umiejętny sposób, gdyż, jak zauważyła prelegentka, wiele osób bezrobotnych zna schemat rozmowy i właściwe odpowiedzi, które pozwoli im zostać scharakteryzowane jako osoby wymagające pomocy społecznej i materialnej. A to jest duży problem zarówno dla obecnego rynku pracy, jak i dla aspektu społecznego.

Po wystąpieniu i dyskusji, która zakończyła się dość melancholijnie, została ogłoszona krótka przerwa kawowa...

Pierwszymi prelegentkami po przerwie były mgr Dominika Ochnik i dr Renata Rozmus (Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. W. Korfańskiego w Katowicach), które poruszyły problem pt. *Poczucie kompetencji zawodowych młodych Polek i Polaków*. Obydwie przekonywały, że zarówno kobiety jak i mężczyźni przez socjalizację w środowisku zawodowym przystosowują się do stereotypizacji płci w zakresie prospołeczności. Argumentowały, że niezależnie od płci wraz z wiekiem następuje wzmocnienie preferencji technicznych i twórczych. W swych badaniach wykazały, że kobiety mają niestereotypowe preferencje zawodowe, a także poszerzony obraz społecznej aktywności zawodowej.

Do tego zagadnienia nawiązała mgr Jagoda Sikora (Uniwersytet Śląski) w zreferowanym badaniu na temat *Doświadczenia macierzyństwa jako czynnik rozwojowy w kontekście powrotu na rynek pracy*. Konkluzją wystąpienia było uwrażliwienie pracodawców na wiele atutów, jakimi dysponuje matka. Choć macierzyństwo na rynku pracy niekiedy może kojarzyć się negatywnie, to należy pamiętać, że kobieta z doświadczeniem macierzyństwa jest szansą dla firmy, możliwością wygenerowania kreatywnych pomysłów, osobą patrzącą na rynek

„innymi już oczyma” – znającą inne potrzeby i oczekiwania. Macierzyństwo to rozwój motywacji do działania, skuteczność, odporność, pozytywna spontaniczność, rozwój inteligencji emocjonalnej i wrażliwości. Dlatego powinno być pożądaną cechą wśród pracowniczek.

Ciekawymi spostrzeżeniami dotyczącymi wyboru specjalizacji przez studentów medycyny podzieliła się mgr Agnieszka Nieznańska (Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej) w autoreferacie *Czynniki sprawcze kierujące wyborem przyszłej specjalizacji medycznej u studentów wydziału lekarskiego*. Za cel swojego wystąpienia postawiła sobie pytanie, czy profil osobowościowy studenta medycyny wpłynie na jego wybór specjalizacji. Wyniki pozytywnie korelowały z odpowiedzią. Z badań wynikało, że osobowość i związany z nią system wartości warunkuje wybór specjalizacji. Osoby prospołeczne wybierały pediatrię, psychiatrię; osoby o dużej satysfakcji czerpanej z życia – chirurgię, a osoby z wyższym potencjałem nadziei na sukces – specjalizacje

zabiegowe. Nie jest więc zadziwiające, dlaczego mamy wrażenie, że lekarze tych samych specjalności mają podobne cechy charakteru.

Prelekcja dr Anetty Pereświat-Sołtan (Uniwersytet Wrocławski, Dolnośląska Wyższa Szkoła) na temat *Przekonania kobiet dotyczące własnego rozwoju zawodowego a świadomość* była ostatnim wystąpieniem podczas tegorocznej konferencji. Autorka przedstawiła znaczenie świadomości osobistych zasobów w kontekście pracy zawodowej, jako istotnego czynnika decydującego o podejmowaniu lub zaniechaniu działań zawodowych. Wyniki jej badań pozwoliły zauważyć, że staż pracy i stanowisko nie różnicowały przekonań kobiet dotyczących znaczenia wykonywanej pracy dla rozwoju kompetencji zawodowych przydatnych w przyszłości.

III Ogólnopolska Konferencja była okazją do zwrócenia uwagi na aktualne problemy rynku pracy i zaprezentowania wnikliwych badań, dlatego jej organizatorzy już teraz zaprosili do dalszej współpracy i wymiany myśli podczas następnej, przyszłorocznej konferencji.